עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ג:
מה ב מיי' שם ולא פסק כמותו:
מו ג מיי' פ"ג מהל' שמיטה ויובל הלכה ה:
מז ד מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה כ:
מח ה מיי' פ"י מהל' תמידין ומוספין הלכה ו:
מט ו מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ג:

◆

מוסף רש"י

חייב. דהויא זריקה בפנים דכוותיה, דתנן (לעיל נו:) כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר (לעיל קו.) אף המנסך מי החג בחג בחוץ חייב. משום מעלה בחוץ, דכל דבר שהוא מתקבל בפנים חייבין עליו משום שחוטי חוץ (מעילה יג:) שירי הדם. אף של חטאות החיצונות (לעיל לח:) ממקום שפסק הוא מתחיל. ר"א ור"ש פליגי אתנא קמא דאמר נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל בתחילה, הואיל ולא נגמר אותה כפרה (לעיל מב.). ר"א ור"ש אומרים ממקום שפסק הוא מתחיל, ואפילו לא נגמרה אותה כפרה אין צריך לחזור וליתן מה שנתן (יומא ס.) בשני ניסוכים הכתוב מדבר. שני ניסוכים על קרבן אחד (תענית ב:). וכיון דניסוך המים נפקא ליה מדאורייתא משום הכי קאמר דחייב עליו משום מעלה בחוץ: אי מה להלן שלשת לוגין. כיון דאמרת דר"א בשיטת ר"ע אמרה דדריש נסכיה ואמרת דניסוך המים הוי דאורייתא כמו ניסוך היין, א"כ נימא הכי אי מה יין ג' לוגין אף מים (תענית שם:) עשר נטיעות. משנה היא בסדר זרעים (שביעית פ"א מ"ו) עשר נטיעות המפוזרות בתוך בית סאה שאין בין זו לזו אלא כמה שיש בין זו למערכה, ותפסי בית סאה שהוא כ' אמה על כ' אמה מפוזרות לאורך ולרוחב בשוה, חורשין כל בית סאה בשבילן ערב שביעית עד ר"ה, אע"פ שמוסיף מן התורה לתוספת מחול על הקדש, כדנפקא לן מבחריש ובקציר תשבות חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית, ואסור לחרוש ל' יום לפני ר"ה כדאמרינן במשנה קמייתא דמו"ק (ג.) מקראי, בנטיעות נאמר למשה מסיני שמותר לחרוש תחתיהם עד ר"ה כדי שלא יבשו, ואם עשר הן ומפוזרות כהלכתן בתוך בית סאה, נאמר למשה שיונקות בבית סאה כולה ומותר לחרוש את כולן בשבילן, אבל אם אינם עשר או שאין מפוזרות כהלכתן, חורש תחת כל אחת ואחת כשיעור יניקתה לפי חשבון עשר לבית סאה, וכשלשה וקנים ולאסור ל' יום לפני ר"ה, כדאמרינן במו"ק (שם) לר' ישמעאל מהלכתא ולר"ע מקראי, וחכמים עשו סייג לתורה ואמרי בשדה הלבן מפסח ואילך ובשדה האילן מעצרת ואילך, ואמרו זקנים מפני שיונקים הרבה, שלש אילנות לבית סאה הרי אלו מצטרפים וחורשים כל בית סאה בשבילן עד עצרת לפי שבילו צריך לכן ויאמר מסורה שדה לכן ונעשית שדה אילן, ואם אינם שלש חורש לכל אחד תחתיו לפי חשבון עד עצרת והשאר אסור מפסח ואילך (סוכה לד.). אע"ג דנאמר שדות אין חורשין לפני שביעית ל' יום זה חורשין דהואיל אם אין חורשין פניהן מפסידין (תענית ג.). ערבה. להקיף המזבח (מו"ק ג.). למקדש, דלאו ערבה דלולב מקרא נפקא: וניסוך המים. לתמידין של אחר שבעת ימי החג, כדאמרינן בפרק לולב וערבה (מח.) ויהא מפרש כיצד מנסכין בין מים בין יין, וכל קרבנות כל ימות השנה אין נסכיהם אלא יין, חוץ מן החג בתמיד של שחר שצריך שני ניסוכין: הלכה למשה מסיני. אלו שלשה נשכחו בית המדרש חזרו להם מן התורה והשיבו שהלכה למשה מסיני הם, ושמע השומע ויגרסם כסדר שמשמע (סוכה לד.):

חייב ר"א א] אומר [א]אף [ה]המנסך מי החג בחג בחוץ חייב [ב]רבי נחמיה אומר שירי הדם שהקריבו ב] בחוץ חייב: **גמ'** [ג]אמר רבא ומודה רבי אלעזר בדמים דתניא ג] [ד]רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים ממקום שפסק הוא מתחיל: רבי אלעזר אומר אף המנסך מי החג [בחג] בחוץ: א"ר יוחנן משום רבי [ה]מנחם יודפאה רבי אלעזר בשטת רבי עקיבא רבו אמרה דאמר ניסוך המים דאורייתא דתניא [ו]רבי עקיבא אומר [ז]ונסכיה בשני ניסוכים הכתוב מדבר אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין אמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן אי מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין והא ר"א מי החג קאמר ד] אי מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה [ור"א] ה] בחג קאמר אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי ו] [ח]דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן [ט]עשר נטיעות [י]ערבה [כ]וניסוך המים הלכה למשה מסיני תנו רבנן [ל]המנסך שלשת לוגין מים בחג בחוץ חייב ר"א ז] (בר"ש) אומר [מ]אם מלאן לשם חג חייב (א) מאי בינייהו אמר רב נחמן בר יצחק ביש שיעור במים ח] קמיפלגי רב פפא אמר

חייב. לרבנן דלא בעו כולו מתיר ורבי אלעזר נמי מודה בה כדאמרינן בגמרא: **מי החג.** שנתמלאו לשם ניסוך המים בחג הסוכות: **שירי הדם.** של חטאות הטעונין שפיכה ליסוד שהקריב ט] בחוץ חייב דקסבר שירים מעכבין הילכך מתקבלים בפנים וזריקה גמורה הן: **גמ' מודה ר' אלעזר בדמים.** ואפי' בחטאות הפנימיות דהא בפנים אם נשפך הדם אחר שנתן מתנה אחת מהניא הך דיהבה ומביא פר אחר ומתחיל ממקום שפסק: **דתנן כו'.** במסכת יומא בהוציאו לו (דף ס.): **יודפאה.** דמן יודפת (ה): **ניסוך המים דאורייתא.** הילכך בחוץ נמי מיחייב עלה: **אמר ליה ריש לקיש.** אי רבי אלעזר מההוא קרא יליף ובההוא קרא מים ויין איתקוש אלמא י] שלשת לוגין בעינן כנסכי יין של עולת התמיד: **והא ר' אלעזר מי החג קאמר.** ואפילו פחות משלשת לוגין דאיכא למאן דאמר (סוכה דף מח.) בלוג היה מנסך יא]: **בחג קאמר.** בלשון קושיא גרסינן ליה: **אישתמיטתיה.** למנחם יודפאה: **הא דא"ר יוחנן כו'.** אלמא לכולי עלמא דאורייתא הוא הילכך איכא למ"ד בלוג גמירי לה או אין להם שיעור: **[מאי בינייהו].** במאי קמיפלגי ומאי קא אתי רבי אלעזר למימר: **ביש שיעור למים.** דקאמר תנא קמא המנסך שלשת לוגין חייב והוא הדין יותר משלשת לוגין דיש בכלל מאתים מנה ואף על גב דמלינהו בכלי גדול קדשינהו כלי דאין שיעור למי החג למעלה ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמילאן לשם חג כדרך מילואן דהיינו שלשת לוגין ותו לא כדתנן (שם) צלוחית של זהב מחזקת שלשת לוגין ממלא מן השילוח אבל אי הוי טפי לא קדשינהו כלי דלא חזו ליה דיש שיעור למים ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להם:

ומודה רבי אלעזר בדמים. תימה מאי קמ"ל רבא מתניתין היא דהא תנן רבי אלעזר אומר אף המנסך כו' שמע מינה דמודה ברישא וי"ל דסלקא דעתך דרבי אלעזר קאי אהנהו דלעיל ולא אמקבלת דמים ועוד י"ל דמתניתין איכא לאוקומי בדמים החיצונים דבמתנה אחת כיפר ואתא רבא לאשמועינן דאפילו בפנימיים דכל מתנות מעכבות אפ"ה מודה ר"א דחייב על מקצת בחוץ דתניא ב] ר"א אומר ממקום שפסק הוא מתחיל ולעיל נמי בפרק בית שמאי (דף מב.) דאמר והאמר רבא מודה ר"א בדמים גבי חטאות פנימיות מייתי לה: **אי** מה להלן בשאר ימות השנה אף כאן בשאר ימות השנה. תימה דהא רבי עקיבא מודה דאין ניסוך המים אלא בחג ויש ספרים דגרסי הכא נסך בשני ניסוכים וההוא קרא בתמיד כתיב וליתא דר' נתן גרים הכי בריש מסכת תענית (דף ג.) ואפילו לרבי נתן נמי לא מישתמיט תנא דלימא ניסוך המים כל השנה כולה ואמר רבינו תם דמלא בספרים ישנים אי מה להלן בשאר ימות החג לא דלרבי עקיבא לא רמוז אלא בששי ואמרינן במסכת תענית (שם) אלא הך דתנן ניסוך המים כל שבעה מני אי רבי עקיבא האמר בששי מוסיף תרי יומי הוו ורבי אלעזר בחג קאמר משמע כל ימות החג ונראה שפיר ליישב גרסת הספרים דאף על גב דאין ניסוך המים אלא בחג מכל מקום חייבין עליו בחוץ כל השנה כדאשכחן בשמעתין למאן דאמר קרבו נסכים במדבר דמחייב בלא כלי שרת אע"ג דאין מתקבל בפנים הואיל ובשעת היתר הבמות קריבים בלא קדושת כלי וכדאמרינן לעיל (דף קח.) במעלה על גבי הסלע דמשום דהויא הקטרה בבמת יחיד מחייב עליו בחוץ בשעת איסור הבמות ומיהו לא דמי דאין לך מחוסר זמן גדול מזה וכיון דהשתא לא חזו בפנים היכי מיחייב בקרבו

ואמרינן ביומא בריש פרק שני שעירי (דף סג:) שלמים ששחטן בחוץ קודם שיפתחו דלתות ההיכל פטור מ"ט מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי יב] וא"ת ומאי שנא נסכים בכלי חול מקבלת דם בכלי חול דאמר רבא לעיל (דף קח.) דקבלה בכלי חול לרבי פטור ויש לומר דלא דמי לקבלה יג] בכלי חול בפנים וזרק בחוץ אין לנו לחייב מחמת דכשר בבמה הואיל וכבר נפסל בפנים ולא דמי לנסכים שמקריבין בחוץ בכלי חול דלא נפסלו בפנים: **אישתמיטתיה** כו'. פי' בקונטרס למנחם יודפאה ותימה דהא רבי יוחנן אמרן לתרוייהו ושמא לבתר הכי שמעה רבי יוחנן וי"ל יד] דלאישתמיטתיה לריש לקיש דלאו הוה שמעה לא היה מקשה כלום דהוי מצי לפרושי בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה דאמר ניסוך המים דאורייתא ולאו מטעמיה ולפי' זה משמע דאיכא למאן דאמר ניסוך המים דרבנן והוא תימה דאפילו למאן דאמר (מנחות דף קו.) חולין בעזרה לאו דאורייתא טו] לפי שהוא אז זמן גשמים כדי שיזכרו לפני המקום להתברך במי גשמים וקצת טז] משמע בריש לולב וערבה (סוכה דף מד.) דריש לקיש הוה ידע להא דר' יוחנן דעשר נטיעות ערבה וניסוך המים גבי הא דאמר ריש לקיש התם כהנים בעלי מומין היו נכנסים בין האולם ולמזבח כדי ליטול בערבה ושמא נהי דשמיע ליה ערבה ניסוך המים לא שמיע ליה ומיהו לא יתכן פי' זה לפי' הקונטרס במעילה פרק ולד חטאת (דף יג:) דתנן התם נתנן לצלוחית מועלין בהן אמר ריש לקיש אין מועלין אלא בשלשת לוגין ורבי יוחנן אמר מועלין בכולן ופריך למימרא דקסבר ריש לקיש יש שיעור למים והא תנן רבי אלעזר אומר אף המנסך מי החג בחוץ חייב ואמר רבי יוחנן משום ר' מנחם יודפאה רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא אמרה דדריש ונסכיה אחד נסכי יין ואחד נסכי מים ואמר ליה ריש לקיש אי מה יין שלשת לוגין אף מים נמי שלשת לוגין מכלל דקסבר ריש לקיש אין שיעור למים ומשני לטעמיה דמנחם יודפאה קאמר יז] ופי' בקונטרס יח] דריש לקיש דאמר יש שיעור למים היינו לטעמיה דמנחם דאמר רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא אבל איהו סבירא ליה כרבי יוחנן דאין שיעור למים ומיהו לא יתכן אותו פי' דמעילה דלמה ליה למימר לטעמא דמנחם יודפאה הוה ליה למימר לטעמיה דרבי עקיבא ורבי אלעזר ור' נתן ונראה לפרש לטעמיה דמנחם יודפאה היינו מה שהקשה אי מה להלן שלשת לוגין דלרבי עקיבא יש שיעור ורבי אלעזר מי החג קאמר אלמא סבירא ליה אין שיעור ולא משום דסבירא ליה כרבי אלעזר דר"ל קסבר יש שיעור אלא לאפוקי ממנחם יודפאה קאתי דאמר רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא:

ביש שיעור במים קא מיפלגי. פירש בקונטרס דקאמר תנא קמא המנסך שלשת לוגין חייב והוא הדין יותר מג' לוגין דיש בכלל מאתים מנה ואע"ג דמלינהו בכלי גדול קדשינהו כלי דאין שיעור למי החג למעלה ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמלאן לשם חג כדרך מילואן דהיינו שלשת לוגין ותו לא כדתנן צלוחית של זהב מחזקת שלשת לוגין ממלא מן השילוח אבל אי הוו טפי לא קדשינהו כלי דלא חזו ליה דיש שיעור למי החג ואין כלי שרת מקדשין אלא הראויין להן עד כאן לשונו וקשה דהא רבי אלעזר מי החג קאמר לעיל דאין שיעור למים כלל לא למעלה ולא למטה כדמוכחא נמי ההיא דמעילה (שם) ומפרש הר' חיים איפכא דתנא קמא סבר יש שיעור דנקט שלשת לוגין לא פחות ולא יותר ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמלאן לשם חג דקבעינהו מנא דלרבי אלעזר לטעמיה דאמר לעיל קביעותא דמנא מילתא היא אבל לא קבעינהו מנא חייב בפחות משלשת לוגין דאין שיעור למים ור' אלעזר לטעמיה דאמר במתני' מי החג:

מסורת הש"ס

א) מעילה יג: ירושי' סוכה פ"ד ה"ו, ב) [לעיל לח: לט. לקמן קיג.], ג) לעיל מג. יומא ס., ד) תענית ג: שבת קג: ועי' ירושי' שביעית פ"א ה"ה, סוכה פ"ד ה"א וה"ו, ר"ה פ"א ה"ג, ה) סוכה לד. ע"ש מד. תענית ג. ע"ש מו"ק ג: ירושי' שביעית וסוכה שם ה"א, ו) רש"ק מ"ז, ז) ירושי' סוכה פ"ד ה"ו, ח) [שם ע"ל, ערכין לג.], ט) ובכמה ספרים שלנו ליתא שם כפי' רש"י כפי' התוס' ופי' התוס' שכתבו כאן בשם רש"י כתוב שם תוס' בשם י"מ וע"ש, ועי' רש"ק.

◆

תורה אור השלם

ו. וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וּנְסָכֶיהָ: במדבר כט, לא

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשם חג חייב במאי קמיפלגי אמר רב נחמן בר יצחק:

◆

שינויי נוסחאות

א] צ"ל ר' אלעזר (שמכ"י). ועיין שבכתה"י וכד"י אין עקביות בהזכור שם זה בכל הסוגיות (מדף קט ע"ב עד קי ע"ב) בין במשנה ובין בגמ', לפעמים ר' אליעזר ולפעמים ר' אלעזר, וכן גם ברש"י ובתוס', ועי' הג' לדברי נחמיה ודקדו"ס דמוכח דר' אלעזר היא שנמן מדאמר בגמ' ר"א בשיטת ר"ע רבו, ונראה כמ"ש לעיל קט ע"ב אות ו: ב] צ"ל שהקריבן, וכצ"ל ברש"י (שמכ"י כתה"י): ג] צ"ל דתנן (יוחנן) וכ"ה ברש"י ובתי"ט, וכ"ה לעיל מב ע"א, בכ"מ ליתא מודה ר"א בדמים ואפי' בחטאות הפנימיות. ואפשר שגם רש"י גרס כן, והנקודה צ"ל אחר תיבת הפנימיות. ועי' בתוס': ד] קאמר ועוד אי כצ"ל (ד"ב והשמטות): ה] הא בחג (כ"י צ), ותיבת ור"א ליתא בכל כתה"י: ו] בכתה"י יוחנן (במקום אסי), ובכ"מ דא"ר אסי א"ר יוחנן: ז] אומר והוא שמלאן לשם חג במאי קמיפלגי אמר רב נחמן בר' (שמכ"י וב"ש). ועי' קר"א כליה המנסך שכ"ה גי' רש"י. (ולפ"ז אין צריך כהגהת 'מאי בינייהו' ברש"י), תיבת (בר"ש) ליתא בכתה"י ולפנינו מחקוה ע"פ גה"ו וער"ש, ועי' ס' מנחת יהודה שכ' להוכיח דרש"י הוה גריס לה: ח] צ"ל למים (שמכ"י בתה"י). כ"ה יש שיעור למים איכא בינייהו ת"ק סבר יש שיעור ואע"ג דמילאן לשום חג אי איכא שלשת לוגין אין ואי לא לא ור' אלעזר סבר אין שיעור למים ואם מילאן לשום חג מיחייב רב פפא (כ"י צ). ועי' ו' מתמיהה לפי' ר' חיים שבתוס': ט] צ"ל שהקריבן (שיח): י] נלצ"ל איכא (באהרון): יא] צ"ל מנסך כל שמונה (כ"י צ): יב] כאן הסי"ד, ומכאן ועד סוה"ד שייך לתוס' לקמן ריש דף קיא ע"א ד"ה בקרבו (צ"ק): יג] צ"ל דקבלה (ב"ש): יד] צ"ל ויש לפרש (ב"ש). צ"ל ויש מפרשים (צ"ק): טו] דאורייתא לא מסתבר שתקנו כנלצ"ל: טז] צ"ל ושמא (צ"ק, ד"ה): יז] וקצת קשה דמשמע כו' כצ"ל (צ"ק): יח] ובספרים שלנו ליתא שם כפי' רש"י כפי' התוס', ופי' התוס' שכתבו כאן בשם רש"י כתוב שם תוס' בשם י"מ, וע"ש ועי' רש"ק (גליון):